

ЦЕНТЪР ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ - ЦЕНТЪР ЗА РАБОТА С ДЕЦА – ПЛЕВЕН КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Обобщени резултати и анализ на проведена анкета с кандидат-гимназисти в 12 училища на територията на гр. Плевен

В периода 01/03/2023 г. – 31/03/2023 г. кариерните консултанти към ЦПЛР – ЦРД, гр. Плевен проведоха анкетно проучване сред учениците в 7 клас от училищата в гр. Плевен, за да проверят готовността им да направят информиран и осъзнат избор на профил или специалност от професия при кандидатстването им след седми клас.

Резултатите от проучването ще бъдат използват за планиране на работата на кариерните консултанти с целевата група и за избора на теми, отговарящи на техните нужди.

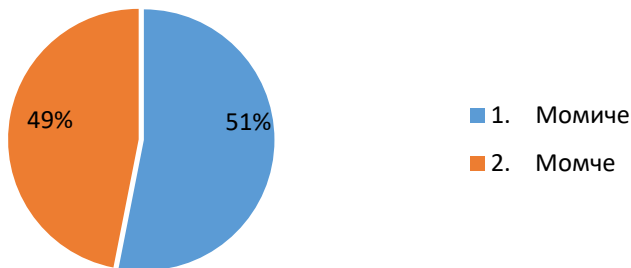
Всяко едно от училищата, участвали в проучването, ще получи като обратна връзка резултатите на своите ученици, за да направи собствени анализи и изводи, и да планира провеждането на дейности по кариерно ориентиране на ученици за следващата учебна година.

Критерии за анализ на резултатите от анкетните карти:

- готовност за избор на профил/професия;
- избор на конкретно училище;
- хора, на които се доверяват в своя професионален избор;
- конкретни ценности, които са важни за тях при избора на продължаващо образование.

Демографски данни: Общ брой ученици взели участие в анкетното проучване: **736** ученика, разпределени по пол: **361** момчета и **375** момичета.

ПОЛ

Резултати:

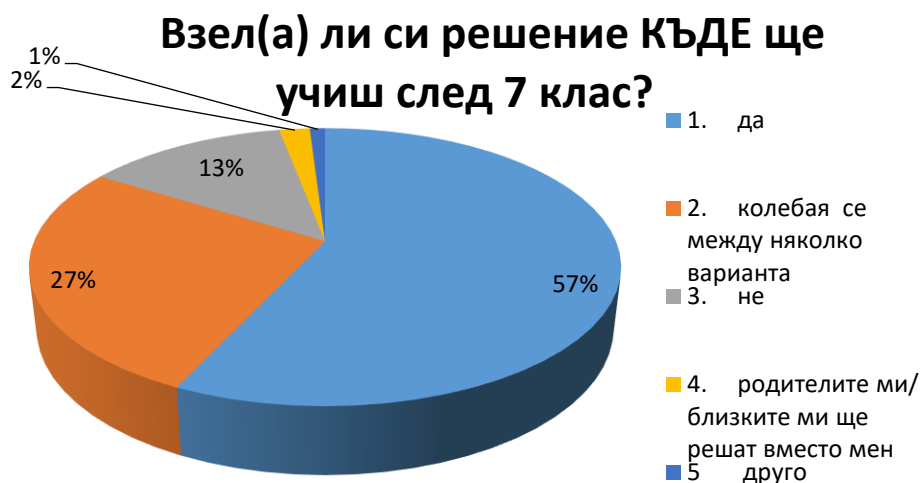
1. Взел(а) ли си решение какво (в какъв профил/професия) ще учиш след 7 клас?

На въпроса „Взел(а) ли си решение КАКВО ще учиш след 7 клас?“, 48% от анкетираните ученици дават положителен отговор, което ни дава основание да направим извод, че те вече са направили своя избор относно бъдещият си профил/професия в училище. Тези, които се колебаят са 36%, а 13% от анкетираните все още не са взели решение, което показва липса на ясна представа и готовност за избор на продължаващо образование. Малка част от учениците - 2% смятат, че родителите им ще вземат решение вместо тях - те не желаят да вземат сами решение за собствения си живот, а разчитат на своите близки и приятели.

Оказва се, че малко повече от половината анкетираните ученици нямат представа, колебаят се или очакват някой друг да избере вместо тях, какво биха искали да учат след 7 клас. Това потвърждава общоприетото схващане, че бъдещите гимназисти не са напълно ориентирани относно своето бъдеще.

2. Взел(а) ли си решение къде (в кое училище) ще учиш след 7 клас?

От отговорите на следващия въпрос, който касае избора на конкретно училище, става ясно, че 57% от анкетираните ученици дават отговор, че са избрали конкретно училище, в което ще продължат своето образование, а 27% се колебаят.

Запазва се тенденцията, че за кандидат-гимназистите е по-лесно да изберат конкретно училище, в което да учат, отколкото профил или специалност от професия в съответното училище.

Това се обяснимо с факта, че учениците се интересуват повече от „имиджа“ на конкретното училище, среда за развитие, учебна атмосфера и др., отколкото от отделните профили или специалности от професии, които училищата предлагат, както и за възможностите за професионално развитие, които дава всяка една от тях.

Те могат да посочат името на училището, но не и профилите или специалностите, които се изучават в училището.

Затова е важно да се обърне внимание на тяхната по-добра информираност по отношение на различните профили/ професии.

3. Смяташ ли, че си достатъчно подготвен, за да можеш сам (а) да направиш този избор?

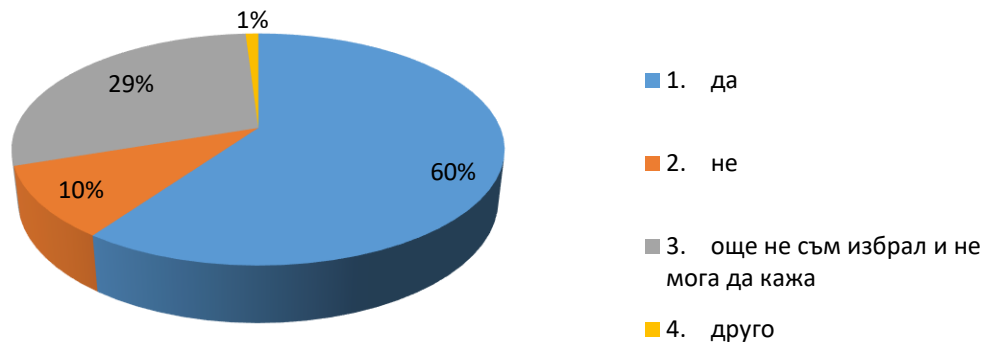

На въпроса „Смяташ ли, че си достатъчно подготвен(а), за да можеш сам(а) да направиш този избор?“, с който се целеше да се провери готовността на учениците да вземат решение, учениците показват самочувствие и увереност, характерна за тяхната възраст, дължащи се на желанието да демонстрират автономност. Цели 77% от тях отговарят утвърдително, а само 15% признават, че имат нужда от помощ и подкрепа. Едва 7% признават, че не са достатъчно подготвени да направят сами този избор.

Дългогодишната работа на кариерните консултанти с тази целева група, изразяваща се в групова и индивидуална работа, дава основание да се направи извод, че много малък процент на учениците наистина са подготвени да направят самостоятелен и осъзнат избор, а тяхното самочувствие се дължи на стремежа за самостоятелност, характерен за възрастта.

4. Ако си избрал какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво ще можеш да работиш, когато завършиш училище с избрания от теб профил или професия?

Ако си избрал(а) какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво ще можеш да работиш, когато завършиш училище с избрания от теб профил или професия?

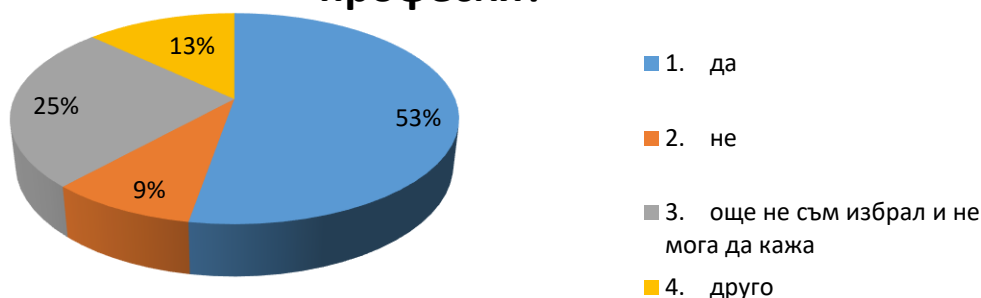
Повече от половината анкетирани (60%) споделят, че са запознати с възможностите за професионална реализация, след като завършат средното си образование. Тъй като все още не са направили своя избор, 29% не могат да отговорят, а 10 % изобщо не са се интересували от предлаганите образователни алтернативи.

Важно е да се отбележи, че тези ученици, които избират профилирано образование, все още не са направили дългосрочен професионален избор и е трудно да обвържат продължаващото си образование с реализация в конкретна професионална област.

Ако са направили избор, свързан с професионална паралелка, за учениците е по-лесно и по-ясно да отговорят, че са наясно със своята бъдеща професионална реализация.

5. Ако си избрал какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво и къде ще можеш да продължиш да учиш, когато завършиш училище с избория от теб профил или професия?

Ако си избрал(а) какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво и къде ще можеш да продължиш да учиш, когато завършиш училище с избория от теб профил или професия?

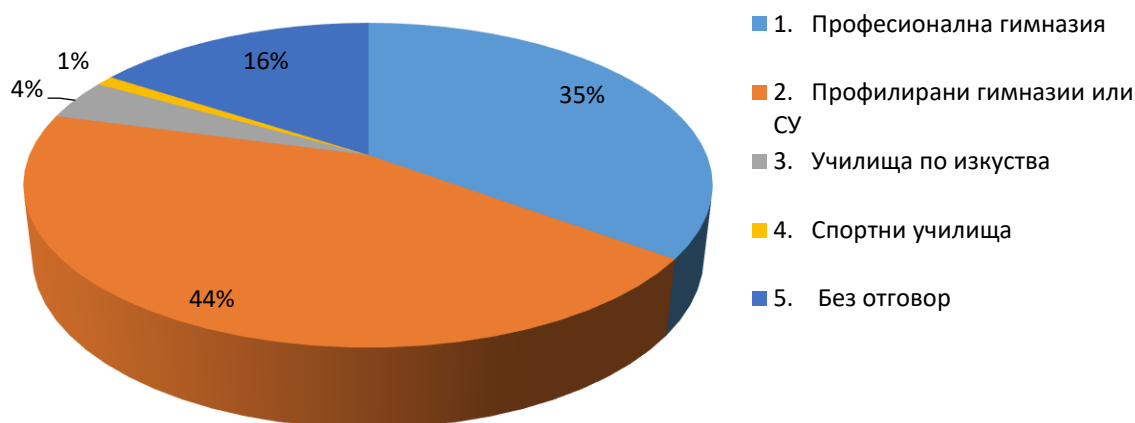

С този въпрос се целеше да се установи, дали при избора на продължаващо образование учениците взимат предвид бъдещата си реализация не само на пазара на труда, но и при преход в следваща образователна степен, а именно кандидатстването във ВУЗ, и доколко са запознати с възможностите за реализация в един или друг профил или специалност от професия, към която са се насочили.

На въпроса дали са запознати с възможността за продължаване на образованието си 53% са отговорили положително, а 13% не са запознати. Не се ангажират с отговор 25% от тях, тъй като все още не са избрали какво и/или къде ще учат.

6. Ако днес трябва да кандидатстваш, в кое училище и в какъв профил/ каква професия (паралелка) ще се запишеш да учиш?

Ако днес трябва да избираш, в какво училище ще се запишеш да учиш?

На така зададения въпрос: „Ако днес трябва да избираш, в какво училище ще се запишеш да учиш?“ общо 44% от анкетираните ученици избират профилирана подготовка, 16% не посочват отговор, а 35% от учениците избират да продължат своето образование в училища, които предлагат професионална подготовка. Останалите 5% избират специализирани училища.

За първа година се наблюдава повишаване на интереса на учениците към професионалното обучение.

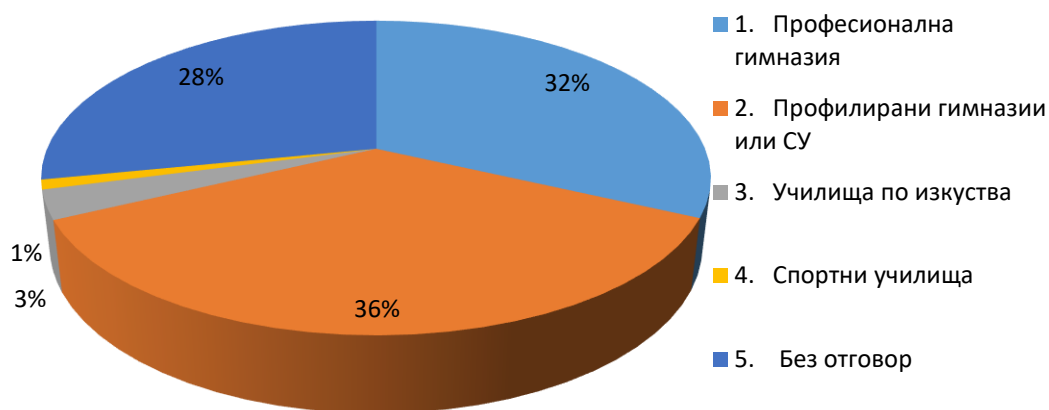
Отново трябва да се отбележе, необходимостта от това, учениците и техните родители да получават по-обширна и конкретна информация за учебните планове в профилираните, професионалните и специализираните училища.

Необходимо е ученици и родители да правят задълбочени проучвания за образователните възможности на територията на областта, да има по-ясни и по-конкретни училищни кампании, относно актуалния план-прием, предлаганите профили, професии и възможната кариерна реализация.

Има необходимост от по-задълбочена индивидуална работа с учениците, относно тяхното самоопознаване.

7. Ако не те приемат там, какво би избрал на второ място?“

Ако не те приемат там, какво би избрал на второ място?

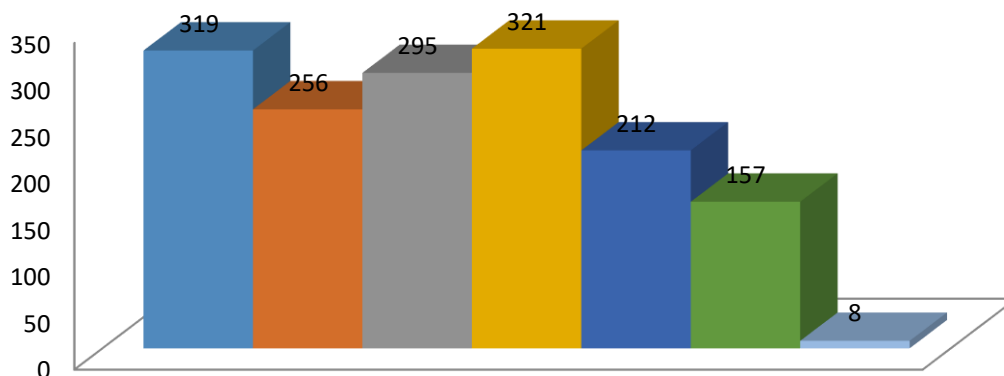

На следващия въпрос: „Ако не те приемат там, какво би избрал на второ място?“ се наблюдава обърканост от страна на учениците и първите три резултата са много близки. Общо 28% от учениците не знаят и не дават отговор, 36% биха избрали профилирано обучение, а 32 % съответно професионално. Децата не осъзнават необходимостта от това да имат план за действие, необходим в случаите на кариерно планиране, а по-скоро разчитат на случайността и късмета. Запазва се разликата между профилирани, професионални и специализирани паралелки.

Резултати и анализ на въпросите, на които учениците имаха възможност да избират повече от един отговор.

1. Какво още трябва да знаеш, за да избереш най-доброто за себе си?

Какво още трябва да знаеш, за да избереш най-доброто за себе си?

- 1. какви са видовете изучавани профили в училищата
- 2. какви са видовете изучавани професии в училищата
- 3. какви предмети ще изучавам (профилирани/ професионални)
- 4. какви ще бъдат възможностите за реализация след завършване на средното образование
- 5. в какви висши учебни заведения ще мога да продължа образованието си
- 6. повече подробности за начина на кандидатстване след 7 клас
- 7. друго

С този въпрос се целеше събирането на информация за конкретните нужди на учениците, за да направят информиран и подходящ избор.

Най-много ученици желаят да научат повече за възможностите за реализация след завършване на средно образование, което показва желанието на седмокласниците да развиват уменията си за планиране на кариерния избор.

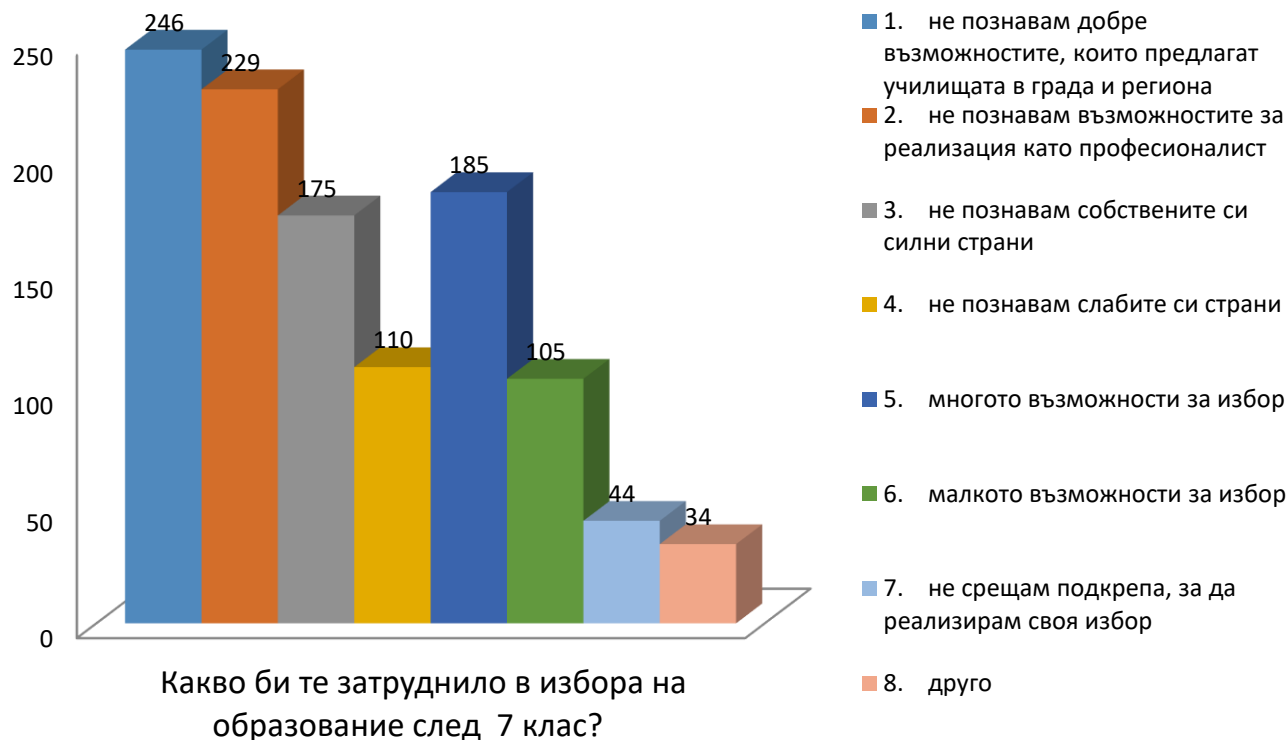
На второ и трето място учениците са посочили, нуждата от информация за предлаганите профили и изучваните предмети, което кореспондира с дадените отговори на въпроса за това, в каква паралелка ще продължите своето образование.

Следва заявена нужда от информация за предлаганите професии и възможностите за продължаване на обучението във ВУЗ след завършване на гимназията.

Малък е броят на учениците, които декларират нуждата от информация за начина на кандидатстване след 7 клас, което означава, че повечето от тях са добре запознати. Само 8 души са избрали “друго“, което в повечето случаи е информация, свързана с допълнителни

възможности при избора на училище – стипендии, шофьорска книжка, общежитие, международен обмен и др.

2. Какво би те затруднило в избора на образование след 7 клас?

Сред основните трудности при избора на образование учениците посочват, че не познават добре предлаганите от средните училища образователни възможности (профили/професии). На второ място учениците са посочили, че не знаят къде ще могат да се реализират като професионалисти, избирайки даден профил или професия.

На трето място, учениците споделят, че многото възможности за избор е това, което ги затруднява.

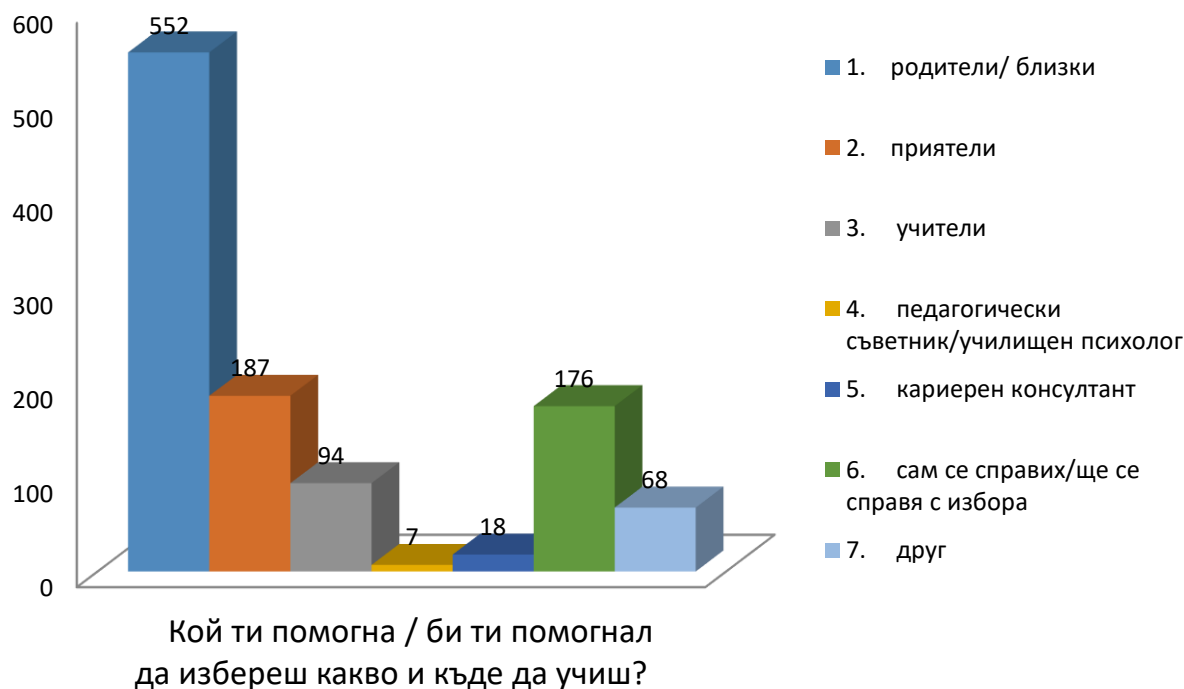
Липсата на достатъчно самопознание за силните им страни е причина за затруднения при избора на 175 от анкетираните, а непознаването на слабите страни затруднява 110 от учениците.

Малкото възможности за избор влияят на избора на 105, а 44 споделят, че не срещат подкрепа, за да реализират собствения си избор. Според 34 ученика, избрали отговор „друго“, споделят, че нищо не ги затруднява.

Предвид динамичната среда, в която живеем съвсем логично е техните притеснения да са свързани с възможностите им за успешно бъдеще след завършване на средно образование. Тук може да се обърне внимание на недостатъчната информация, която предлагат

училищата, относно връзката на предлаганото от тях обучение и възможностите за реализация на пазара на труда. Посочената липса на яснота във връзка със силните страни на анкетираните, а оттам и невъзможността да вземат адекватно решение насочва вниманието ни към бъдеща работа в тази посока.

3. Кой ти помогна / би ти помогнал да избереш какво и къде да учиш?

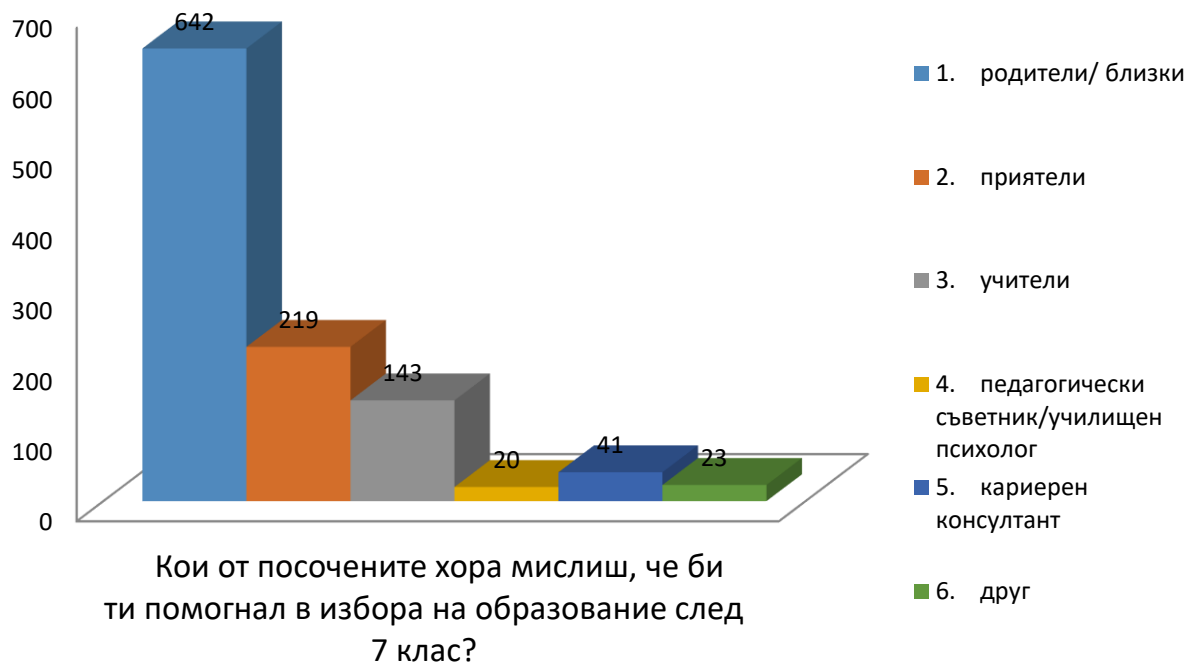

Целта на този въпрос е да се провери кои са значимите хора, които учениците биха потърсили за помощ и съвет при избора на образование. Без особени изненади на първо място са родителите и близките, посочени от 552 ученика, а 187 биха се обърнали за помощ и съвет към своите приятели. С доверието на 94 ученика се ползват учителите. Голям брой ученици -176 са посочили, че сами ще се справят с избора.

Общо 68 ученика са посочили допълнителен отговор, като по-голямата част от отговорите нямат нищо общо със зададения въпрос.

Хората, които имат основно задължение да подкрепят учениците в избора на продължаващо образование – кариерните консултанти и психолозите/педагогическите съветници са посочени малък брой пъти, което дава информация, че системата за кариерно ориентиране в училищното образование не функционира по правилния начин, заради неуредения статут на кариерните консултанти и липсата на нормативни правила за провеждането на дейностите по кариерно ориентиране.

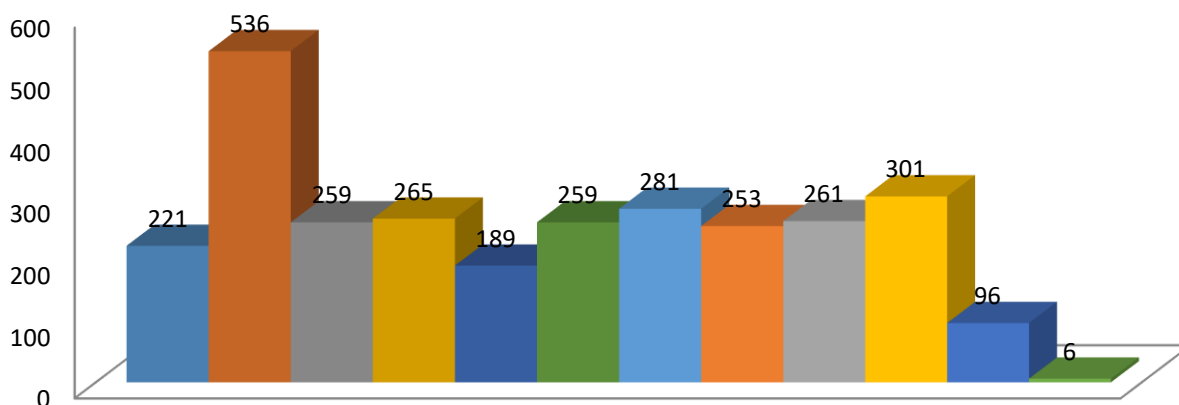
4. Кои от посочените хора мислиш, че би ти помогнал в избора на образование след 7 клас?

Този въпрос е контролен и има за цел да провери достоверността на данните. Отговорите му потвърждават достоверността на резултатите от предходния и потвърждават тезата, че подрастващите се влияят от редица фактори, които са причина за формирането на тяхното мнение, възгледи и като цяло изграждането им като индивидуална личност. Един от най-важните фактори е семейството и родителския пример, защото родителите са модел за подражание на детето, затова учениците са посочили на първо място своите родители като хората, на които най-вече ще разчитат при своя избор. Следващият фактор е средата, в която се намира детето - неговите съученици, приятели и познати. Те също допринасят малко или много със своето поведение и пример за изграждането на положителни или негативни черти и разсъждения – отговорите го илюстрират.

Поради това, изборът на профилирано/професионално образование при учениците на тази възраст в повечето случаи не е изцяло осъзнат. За разлика от сериозното присъствие на родителското мнение, учителите нямат такова силно влияние при избора на професия, може би поради недостатъчната им ангажираност в този процес. От проведената анкета става ясно, че учениците не осъзнават нуждата от подкрепа от други специалисти, в това число и кариерните консултанти. Отговорите показват, че учениците изобщо не смятат или по-скоро не осъзнават нуждата от подкрепа на учители, кариерни консултанти и психолози.

5. Какво искаш да ти „дава“ твоята бъдеща професия?

Какво искаш да ти „дава“ твоята бъдеща професия?

- 1. престиж
- 2. по-високо заплащане (пари)
- 3. повече свободно време
- 4. възможност да пътувам
- 5. сигурност (да намирам лесно работа)
- 6. постоянно да подобрявам своите умения
- 7. да получавам нови знания
- 8. да помагам на другите
- 9. да създавам нови познанства и да общувам с интересни хора
- 10. да виждам резултата от своя труд
- 11. друго
- 12. не съм мислил(а) по този въпрос

На последният въпрос, касаещ работните ценности на младите хора се наблюдава следната тенденция - сред най-желаните ценности на бъдещата си професия учениците посочват финансова възвръщаемост на положените от тях усилия – 536 от тях искат от професията да им носи по-добро заплащане.

Следва възможността да виждат резултата от своя труд - 301 и да се чувстват удовлетворени от труда си. Много близки са стойностите на отговорите, свързани с желанието за подобряване на уменията и получаване на нови знания

Да създават нови познанства, да общуват с интересни хора е ценност избрана 281 пъти, а 253 от бъдещето поколение искат работата да им даде възможност да помагат на другите.

Интересно е, че като изключим финансовото възнаграждение, учениците не избират външните работни ценности, т.е. материалните, осезаеми награди за труда, както и условията, при които ще работят и получават в резултат на работата - престиж и сигурност.

За тях са по-важни ценностите, които ще им донесат вътрешно удовлетворение - натрупване на нови умения и знания, да бъдат в помощ на другите и да виждат резултата от своя труд - такива, които водят до развитие на личността и нейното самоусъвършенстване.

Представянето на резултатите и обобщаването им, дават основание да се направят следните заключения и препоръки:

Мотивите за кандидатстване в учебно заведение са комплекс от най-разнообразни подбуди и обуславят учебната дейност на учащия, постиженията му и социалното му поведение. Мотивацията за учене не е само подтик и начало на ученето, но и резултат от него. Мотивацията стимулира индивида в неговите усилия към постигането на желаните цели и резултати.

В днешно време има голямо разнообразие от средни, профилирани/професионални гимназии, които предоставят качествено образование и подготовка за продължаване на образованието във висше учебно заведение и реализиране на пазара на труда.

Под влиянието на външни и вътрешни фактори е възможно кандидат-гимназистите да попадат в неподходяща за тях учебна среда, което води до създаване на условия за демотивация и липса на интерес към учебния процес – това е основна причина те да не могат да развият и покажат своя потенциал.

Затова е много важно учениците в 7 клас много внимателно да обмислят решението си за избор на профили или професионални направления.

Всичко това говори за необходимостта от утвърждаване на ролята на кариерните консултанти, които да подпомогнат избора на учениците, чрез проучване на интересите на учениците по отношение на харесваните то тях учебни предмети, да се диагностицират индивидуалните способности на учениците и да им се даде необходимата информация за предлаганите образователни възможности.

За да направят осъзнат и информиран избор, учениците трябва да са запознати със:

- Характеристиките на предлаганите профили/професии;
- Ред и условията за прием в средните училища;
- Динамиката и потребностите на пазара на труда;
- Необходимо е да обърнат внимание на собствените си интереси, нагласи и мотивация за избор на продължаващо образование.

Всичко това, може да бъде постигнато след една съвместна работа между учителите, кариерните консултанти и родителите, които да поставят в центъра на своята работа ученика и неговите интереси и способности.

Подпомагането на индивидуалния образователен и професионален избор на учениците и подготовката им за професионална реализация в съответствие с възможностите на образователната система и пазара на труда трябва да е основна цел на всички заинтересовани страни. И всичко това в името на бъдещето поколение!